

עטרת שלום

עלון שבועי שיע"י מוסדות קאמרא בארה"ק – בנושאים כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רח' ארזי הבירה 48 ירושלים

פרשת ויגש

בס"ד, עט"ק פרשת ויגש
י' טבת תשפ"א – שנה י"ב גליון תקמ"ו

זמני הדלקת הנרות ומוצ"ש

הרה"ג מוצ"ש	ר"ת	ירושלים	בני ברק	ניו יורק	מונטריאל
4:06	5:22	6:00	4:20	5:35	5:28
3:58	5:16	5:47	4:16	5:24	5:16

נא לשמור על קדושת הגליון

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

וּלְאָבִינוּ שְׁלַח קְזָאת עֲשֶׂרָה חֲמֵרִים נְשָׂאִים מְטוֹב מִצָּרִים וְעֶשֶׂר אֶתְנֵת נְשָׂאת בָּר וְלָחֶם וּמִזֶּן לְאָבִינוּ לְדָרְךָ (מה טו)

היינו את"ן בנ"י ג' מילואים של שם אה"ה דיודי"ן ואלפ"ין והה"י"ן, שהם בחינת תיקון הצלם כמבואר בכוונת הושענא רבא, ועי"ו תיקן את הקליפה של חמור בחינת 'עני ורוכב על חמור' (זכריה ט ז) בחי' ס"מ, והקליפה של אתן בחינת 'זעל עיר בן אתנות' (שם) בחינת הנקבא דיליה, עיין לקו"ת שמואל שהם עשר כתרין דמסאבותא, ויוסף הצדיק הכניע אותם, וכמבואר כאן בספה"ק היכל הברכה מאא"ו הגה"ק רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמרא זלה"ה, שלכך כתוב אתנת חסר דחסר בלא שום וא"ו עיי"ש. והת' של אתנת בנ"י הוי"ה ע"ב, הוי"ה ס"ג, הוי"ה מ"ה, הוי"ה ב"ן, אדנ"י, שמתחבר לנ' מילואים של אה"ה בבחינת המוחין דאו"א.

ועוד שלח לו בר הוא חט"ה בנ"י כ"ב אותיות, שע"י שעסק בכ"ב אותיות התורה תיקן את השכינה, וגם מרמוזו שתיקן חטא עה"ד שלשיטה אחת מחטתה היתה (ברכות טו) וכדלעיל. ולחם הוא בנ"י ג' הוי"ו"ת דמולא קדישא, שתיקן את צינורי השפע דמולא עילאה מי"ג תיקוני הדיקנא, שמהם נזולין כל השפע בעולם. ומזון בנ"י ק"ב חרובין, שהם בחינת מלכים דאתחרבו עלמין קדמאין, בנ"י ג' מלוין דע"ב ס"ג מ"ה שהם י"ט ל"ז מ"י גימטריא ק"ב, כמבואר ממרן האר"י"ל (עץ חיים שער יש פ"ג).

שמכ"ל זה רצה יוסף לרמוז בכל מה ששלח ליעקב אבינו שתיקן כל מיני תיקוני וקישוטי השכינה, ולכן כשראה יעקב את העגלות, שראה שתיקן את המרכבה להשכינה, ולכן ותחי רוח יעקב אביהם שהוא יכול לירד למצרים, כי הרי יעקב הוא הרגל השלישי של המרכבה, ועי"ו יוסף שעשה הכנה ליעקב ולכל בני ישראל היו יכולים לירד למצרים ולעלות משם כל הניצו"ק ולהחיותם בבחינת 'למחיה שלחני אלהים לפניכם' (מה ה), ולצאת משם, ולקבל את התורה הקדושה, ולתיקון השלם בכ"א.

רעוא דרעיון תשס"ג לפ"ק

לאביו שעשה הכנה ותיקן כדי לעלות את חלקי השכינה שבמצרים ועי"ו יוכל לבוא למצרים. ולכן מיד כשראה את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם כי עגלות הוא בחינת מעשה מרכבה דא מלכות כמבואר בזוה"ק (ח"ג רנ"ג) שהוא מרכבה לשכינה, וזהו כוונת רש"י באמרו, סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, כי איתא בתיקוני זהר (מה): שכינתא תתאה איהי עגלה ערופה. היינו שהבין יעקב אבינו את התיקון השכינה שתיקן יוסף במצרים, ולכן ותחי רוח יעקב שראה שהכול היה בהשגחה העליונה כדי שיוכל לשהות בארץ מצרים.

לפי זה מובן ג"כ למה מדגיש הפסוק באמרו וּלְאָבִינוּ שְׁלַח קְזָאת כי זאת מרמוז על השכינה (זוה"ק ח"ג רנ"ג): שתיקן חלקי השכינה שבמצרים. עשרה היינו שתיקן את כל הקומה שלימה של השכינה בכל עשר ספירותיה. חמרים בנ"י רפ"ח י', כי ע"י אות יו"ד בחינת חכמה תיקן את הרפ"ח ניצוצין שבמצרים, כמו שאיתא בזוה"ק הקדוש (ח"ב רנ"ג). שבחכמה איתברירו כולא, וכמ"ש 'כולם בחכמה עשית' (תהלים קד כד).

ועוד עשה יוסף הכנה לתיקון חטא עה"ד במצרים, וזהו נשאים מטוב מצרים כי טוב בנ"י שם הדעת אהו"ה (זוהר בראשית בהשגחות סי' א), שתיקן שם הדעת ממה שנפגמה בחטא עה"ד כמ"ש 'ותרא האשה כי טוב העץ למאכל' (בראשית ג ו), וכמו שאמרנו לעיל שכל עיקר סיבת ירידת בני ישראל הוא לתקן חטא עה"ד, ולכן כל גלות מצרים היה גלות הדעת. וזהו שמביא רש"י מטוב מצרים ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, להורות ליעקב אביו שהוא תיקון היין של אדם הראשון שפגם בעץ הדעת שהיה מענבים (כ"ד יש ה), ועתה שיוסף תיקן זה הדעת או דעת זקנים שהוא יעקב אבינו נוחה הימנו.

ועוד זאת תיקן במצרים ועשר אתנת נשאת

לכאורה תיבת קזאת מיותרת, ורש"י פירש כחשבון הוה, ומהו החשבון עשרה חמורים וגו'. ועוד צ"ל מה שפרש"י מטוב מצרים מצינו בגמרא (מגילה טו): ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, מה כוונת חו"ל וחידותם. ועוד צריך להבין מה שאמר יוסף והגדתם לאבני את כל כבודי במצרים שבודאי לא אמר זאת כדי להתנאות ח"ו. וגם להבין מש"כ וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם ורש"י פירש, סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, והו שואמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה.

והנראה לומר, שבודאי לא שלח יוסף ליעקב אביו כל הדברים האלו כדי שיהיה לו כל הדברים האלו בגשמייות, רק היה בזה רמז וכוונה פנימית לרוחניות הדברים, דהיינו שע"י המסבב כל הסיבות נמכר וירד יוסף לארץ מצרים, והוא כדי שיוסף יעשה הכנה ליעקב אבינו שיוכל לבוא ולירד לערות הארץ, ע"י שתיקן את חלקי השכינה הממוזן במצרים, ולא יטמאו ממומאת מצרים, כמו שאיתא בזוה"ק (ח"א קצ"ג):

זכמוו שידוע ממרן האר"י"ל (שער הכוונות דרושי הפסח ד"א) שכל סיבת ירידת בני ישראל לארץ מצרים, היתה כדי לתקן חטא אדה"ר, לעלות משם את הניצו"ק שנפלו ע"י חטאיו, וכמ"ש 'ואחרי כן יצאו ברכש גדול' (בראשית טו יד) גם ברוחניות, וכמו שמבואר ממרן האר"י"ל (בפע"ח שער הק"ש פ"ג) עה"פ 'וינצלו את מצרים' (יב לו) שדרשו חו"ל (ברכות טו): שעשאוה כמצולה שאין בה דגים. שלא נשאר במצרים שום ניצוץ קדוש, והיתה גאולת השכינה לגמרי עיי"ש.

וזה מה שמרמוז יוסף באמרו והגדתם לאבני את כל כבודי במצרים כי כבודי הוא בחינת השכינה בסוד בשכמל"ו, וגם כבודי הוא מספר שם מ"ב שמתקן ומעלה את כל חלקי השכינה (פע"ח שער השבת פ"ח), וזה מה שיוסף רצה לרמוז

עטרת פז

אמרות טהרות מרבתינו ז"ע

מָהְרוּ וְעָלוּ אֶל אֲבֵי וְאַמְרָתֶם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵי יוֹסֵף שְׂמִנֵי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל מִצְרַיִם דָּדָה אֵלֵי אֵל תַּעֲמֹד (מה ט)

ר"ל הצדיק הדור אמר לשלוחי מלאכים קדושים כנודע, 'מהרו ועלו אל אבי' אבינו שבשמים, 'ואמרתם אליו כה אמר בן יוסף' הצדיק הדור הוא נקרא בשם יוסף כנודע, 'שמני אלקים לאדון לכל מצרים' כנודע מסוד (שמואל ב' כג:), 'צדיק מושל ביראת אלקים' צדיק גזר והקב"ה מקיים, הקב"ה גזר והצדיק מבטל (שבת כג:), 'שוהו 'שמני' על 'אלקים' להיות 'לאדון לכל מצרים' לכל מצר של ישראל, 'ואמרתם אליו' כביכול 'רדה אלי' לכל הבקשות והתפלות שאני מבקש ליתן לישראל הקדושים, תיכף ומיד 'רדה' ואת 'אלי' שאוכל לחלק השפעות אלו לכל פרט ופרט מישראל ואל תעמוד' כדאמרו רז"ל יש תפלה שנענה לשבעים שנה, על כן אבקש 'רדה אלי' כל מבוקשתי עבור ישראל ואל תעמוד'.

'בן בית' מרבינו אליעזר צבי מקאמרנא

לְכֹלֶם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וְלַבְּנִימֹן נָתַן שְׂלֵשׁ מֵאוֹת בָּסָף וְחָמֵשׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת (מה כב).

לכלם נתן יסוד צדיק, שמשם כל הלבושים נמשכים לכל הנשמות, לאיש הידוע צדיק המתגבר על יצרו ניתן לו חליפות שמלות לפעמים מלבישין לו שיהיה נשמתו דבוקה באלהיו במאמר זוהר, ולפעמים בדברי גמרא ובתלים ובחידושי אורייתא, בכל פעם נתחדש לו החיות כדי שיהיה ערב לו ודבר חדש, בכל יום יהיה בעיניך חדשים ממש (פס' 10), ולזה חליפת עם וא"ו שהוא עין החיים תורה הקדושה, והן הן קשומי כלה, ולפעמים 'פרעה הקריב' (שמות ד י), מקרב את לבו לאביו שבשמים, ולזה לאיש הידוע צדיק, נתן חליפות שמלות בעובדא במלולא וברעותא ובדביקות של תורה ומצות.

'היכל הברכה' דף רנה: מרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא

עטרת חכמים

עיונים וביאורים מרבתינו ז"ע

וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מוֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפֶּן לָבוֹ בִּי לֹא הָאֲמִין לָהֶם (מה יב).

אפשר לכאורה לדייק מה הלשון 'עוד יוסף חי' הרי האחים הקדושים ראו בעיניהם שיוסף חי, מפני מה היה צריך יוסף לבקש מהם שיגידו ליעקב אבינו ע"ה שעוד חי, ומה הלשון 'עוד'. ואפשר להזכיר עפ"י הגמרא במסכת ברכות (ה.) עה"פ בתהילים (ד ה) 'רגזו ואל תחמאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה' שאם בא היצר הרע לפתות לאדם לעשות חו"ש איזה עבירה, ילך לבית המדרש ללמוד תורה, ואם לאו יקרא קריאת שמע, ואם לאו יזכור לו יום המיתה. והמעם למה מתחילה צריך לעשות העצה של תורה ואח"כ קריאת שמע ואח"כ מיתה, ולמה לא יזכור מיד יום המיתה, משום שיכול לבוא חו"ש לעצבות, ולכן יותר טוב להתגבר על יצרו ע"י לימוד התורה שמשמח, וכן ע"י קריאת שמע.

וזה שמרמו להם יוסף הצדיק לאחיו שיגידו ליעקב 'עוד יוסף חי' שאני יוסף לא הייתי צריך להתגבר על יצרי ע"י זכור לו יום המיתה, רק הספיק לי להתגבר ע"י שני העצות שהם בבחינת 'חי' שהוא ק"ש ותורה, בבחינת 'וחי בהם' (ויקרא יח ה.). וזה מרמו תיבת 'עוד' כי ע"ד מעו"ד מרמו לקריאת שמע שיש בה אותיות עי"ן ודל"ת גדולים, והוא"ו מרמו על התורה"ק שיש בה ששה סדרי משנה, זרעים מועד נשים נזיקין קדשים טהרות. וזה היה בשורה טובה ליעקב אבינו, שכנו יוסף חי במצרים במקור הטומאה והקליפה, ונמצא שם אחד לבד, וב"ה וב"ש עמד בצדקו ובלא חטא ושמר שם את הברית והשבת, ואוכל הכול בכשרות שאפילו היין שלו אפשר לשתות, והוא מקיים את כל התורה"ק, וביתו הוא בית ישראל נאמן, ויש לו שני בנים אפרים ומנשה, שהם נחשבים כמו השבטי י"ה, כמו שאח"כ יעקב אבינו חשב אותם כמו שאר בניו, כמו"ש 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי' (לקמן מה ה.).

וא"כ כששמע יעקב מכניו כל זה, מה שהם אמרו לו בשם יוסף, שעומד בצדקו ובתורתו ובאמונתו כמו שצריך להיות, אפילו שנמצא לבדו במצרים ויפג לבו כי לא האמין להם. אבל אח"כ יירא את העגלות אשר שלח יוסף' שהוא סימן שעומד עוד במהרתו, שמעת שנמע ממנו היה עומד במהרתו בלימוד התורה"ק, וכמו"ש רש"י הקודש עה"פ 'וידברו אליו' (מה כו) סימן מסר להם במה היה עוסק בשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה וכו'.

ולכן 'ותחי רוח יעקב אביהם' שנכלל ג"כ יוסף עם אחיו בקדושה, וזה אמרו 'אביהם' לשון רבים. ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלקה ואראנו בטרם אמות' שיעקב אבינו היה בשמחה גדולה מזה, ואמר בלשון 'רב' שזה נסיון גדול מאוד, 'עוד יוסף בני חי' שעמד בנסיון ע"י תורה וקריאת שמע, ולא היה צריך להשתמש עם העצה של מיתה רק בני חי, 'אלכה ואראנו בטרם אמות' כדי שלא יצטרך להגיע להעצה של מיתה, 'בטרם אמות' שתמיד יעבוד בדרך של בטרם אמות.

'מעשה שלום' ח"א דף קלג מרבינו שלום מקאמרנא

עטרת רז

רזי תורה מרבתינו ז"ע

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדִבֵּר נָא עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אָפֶיךָ בְּעִבְדְּךָ בִּי כְמוֹת כְּפָרְעָה (מד יח)

בוראי יעשו תשובה שלימה, כי התגברות הקליפות בעולם העשייה הזה הוא אין לשער ואין לספר, לזה אל יחר אפק בעבדך אפילו שאינם מכוונים כראוי אעפ"כ תקבל תפלתם, כי כמון כפרעה פרעה היא בינ"ה כדאיתא (פעי"ה שער חג המצות פ"א ובלק"ט פ' יז). וכמוך עולה אלהי"ם שהיא מלכות שמים כנודע, לזה אמר יהודה שיקבל הקב"ה את תפלת ישראל עבור מלכות שמים, כדי שיהיה לה עליה עבור זה עד עולם הבינה ותהיה כמוהו ממש, וזהו כי כמון שהיא מלכות ה' אחרונה, כפרעה ה' ראשונה, ושניהם הם שני אותיות שוות, וכמו שבינה ה' ראשונה מקבלת תשובת ישראל כשעושיין תשובה כי שם עיקר התשובה כנודע, כך תקבל מלכות שמים כל תפלת ישראל שהיא ה' אחרונה, ועבור זה תשוב ו"ה לגבי י"ה, ונשלם כל שם הוי"ה ב"ה בשלימות, וכל זה תפלת יהודה הוא להשיב ו"ה ה"ה של שם ב"ן לגבי ו"ה ה"ה יהוד"ה והבן.

'בן בית' ח"א דף קה: מרבינו אליעזר צבי מקאמרנא

לו שם ב"ן כולו יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה. וידוע הוא מהשביעה שהיה בתחלה בו' מלכין קדמאין היו בשם ב"ן, בו"ה של שם ב"ן, שנפרד ו"ה מהשם הקדוש, וירדו לעולם הבריאה הכלים שלהם, והאורות נשארו במלכות דאצילות וכנודע, וכן ה"ה עתה ע"י עונות ישראל ח"ו נעשה פירוד בין י"ה לו"ה כ"ה כנודע, לזה בקש מאת הקב"ה ב"י ו"ו אדני"ה ה"ה אחרונה יהיו לי, והוא ע"י תפלת ישראל עבודה תמה, כנודע שהיחוד של תו"מ לא יוכל בשום אופן לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף, אלא דייקא ע"י ישראל הקדושים בעבודתם הכשרה, שעל ידם מתייחדים כל השמות באחדות אחד יחיד ומיוחד. לזה ביקש יהודה מאת הקב"ה ידבר נא שהיא תפלה, עבדך שהם ישראל הקדושים, דבר של תפלה ולמדם בתורה הקדושה, שהם יבואו באוני אדני של מלכות שמים, ועבור זה יהיה כביכול כח לעלות ה"ה להתקשר ביו"ד ה"ה ו"ו, ואו יהיה היחוד בשלימות.

ועוד ואל יחר אפק בעבדך היינו בישראל כשהם אינם מתפללים כראוי, אעפ"כ אל יחר אפק בעבדך, כי

ר"ל איתא בזהר (פ' יז דף ר"ו ע"א) ויגש אליו תקרובתא דעלמא בעלמא, לאתאחדא דא ברא, למהוי כלא חד, בגין דיהודה איהו מלך מלכות שמים, ויוסף מלך כשיש לו מוחין מפרעה שהוא בנה כנודע, אתקריבו דא ברא, ואתאחדו דא ברא. רבי יהודה פתח ואמר, 'כי הנה המלכים נועדו' (תהלים מח ה) דא יהודה ויוסף, בגין דתרווייהו מלכים, ואתקריבו דא ברא, לאתווכחא תרווייהו כחדא, על עסקא דבנימין, ואתרגזו דא ברא בנינה דבנימין ע"ש.

וזהו ויגש אליו דא הקב"ה, שיהודה גש בתפלה להקב"ה, על עסק בנימין שם ב"ן שיהיה אצלו, שכל התווכחות הזה היה עבור בנימין שם ב"ן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה ימין, לזה ויגש אליו אל הקב"ה, לצורך יהוד"ה יו"ד ה"ה, כי אצלו לא היה אלא שם י"ה של שם ב"ן כזה יו"ד ה"ה. ויאמר ב"י עולה י"ב בגי' ו"ו של שם ב"ן, אדני הוא שם אדני"ה שהוא ה"ה אחרונה של שם ב"ן כנודע, לזה בא יהודה כמענה שאין בי אלא שם יו"ד ה"ה, וחסר לו ו"ו ה"ה, לזה אמר בתחלה בלשון בקשה ב"י ו"ו אדני"ה ה"ה שיהיה לו השם מלא, והוא ע"י בנימין שם ב"ן ימין נשלם

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע

הנהגת רבינו בעשרה בטבת שחל בערב שב"ק. סימן רמט

עד אחר מעריב הכל בעוד היום, ואני מכוון ומצמצם לומר קידוש קרוב לצאת הכוכבים שיהיה השתיה בצאת הכוכבים ומעט פחות אין קפידא כלל וכלל¹.

וטוב לו שיתנה אתמול בעת מנחה שלא יתענה אלא עד יציאה מבית הכנסת, אף על פי שהוא תענית ציבור מהני התנאי כמבואר בהדיא במהרי"ל (שו"ת סימן לג)², דהא אלו תעניות אם רצו מתענין בעת שלום וכל שאינו עת מלחמה בעולם אין חיוב מן הדין להתענות³, דהא הספרדים אינן מתענין כלל אלא בט' באב, אם כן אף שאנחנו קבלנו להתענות⁴, אבל על כל פנים מהני תנאי, בפרט שמעיקר הדין אחר קבלת שבת יכול לאכול ולשתות כי כבר קדוש היום לאדונינו, ודי בזה למשכילים.

~~~~ מסגרת השלחן ~~~~

להניח תפילין במנחה ערב שבת כי כבר נתנוצץ קדושת שבת. מובא **במחזיק ברכה** (סימן כו סקט"ז) **ובשע"ת** (סימן לד סק"ו). ול"כ בסידור **קול יעקב** למהרי" קאפיל בשם **הרמ"ק**. ול"כ **השל"ה** מובא בבאה"ט (סימן לו סק"ג). וכ"כ **בשומר אמונים** (תשובה סימן ז). **ובשע"ת** (סימן לו סק"א) כתב הטעם שכבר נתנוצץ קדושת שבת והיינו משום דתוספת שבת דאורייתא. והביא מש"ת **שמש צדקה** (מרבי שמשון מורפורגו תק"ג, א"ח סימן ז' וח') שהוכיח דליכא איסורא בזה מדינא והנהוג להניחם מבעוד יום קודם שתחול קדושת שבת אין מוחין בידו ע"ש. וע"ע **בכף החיים** (סימן כה ס"ק ק').

בענין עשרה בטבת שחל בער"ש האם מניחין תפילין: עיין בשלמי ציבור (דף קסא ע"ב) חקקי לב (א"ח סימן ס) כף החיים - פלאגי (סימן ט אות ה) עיקרי הד"ט (סימן יא אות ב) פתח הדבר (ח"ג סימן רסז אות א) צדק ושלוש - משען (שאלה כד).

ג. ה"ב (סימן מו ד"ה דתניא) מונה המאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום. וכתב שם וז"ל: ואם הוא מתענה חסרו ח' ברכות מסעודה אחת שאינו סועד ונמצא שאינו מברך אלא צ"ה, ויש לו להשלמין כשיניח ציצית ותפילין תפלת המנחה ויברך עליהם. **והדרכי משה** כתב (שם אות ב') וז"ל: ובמדינות אלו אין נוהגין להתעטף בטלית ותפילין ביום התענית, ויש ליהזר למלאות החשבון בברכות אחרות. וכן הוכיח בש"ת **פני אהרן** (מרבי אהרן אמריליו תקנ"ו, א"ח סימן ז') דמכאן נראה שפשוט המנהג להניח טלית ותפילין בתפלת המנחה כשמתענין.

ד. עיין בפ"ח (שער השבת פ"ה) במנחה דערב שבת תכיון בו היטיב וכמ"ש כוונתה ואז מתחילין העולמות לכלול זה בזה, ע"ש. **ובשע"ח** (קבלת שבת דרוש א') ודע כי מעת תפלת המנחה דערב שבת מתחילין העולמות לעלות ולהכלל זה בזה, ע"ש.

ה. במאור עינים (פ' בשלח ד"ה וזהו שיסד) כתב, **הבעל שם טוב** זלה"ה נשמתו בגזי מרומים, יסד לומר בכל ערב שבת מזמור ק"ז, ע"ש מה שהאריך בזה. **ומהר"צ מזידיטשוב** זי"ע בעטרת צבי (סוף פ' תרומה דף קסח ע"ב) כתב, תלמידי הבעל שם טוב תקנו משמו של הבעל שם טוב נ"ע לומר בערב שבת קודם תפלת מנחה מזמור ק"ז, ע"ש הטעם. וע"ע בעש"ט עה"ת (פרשת יתרו אות כו).

ו. עיין **מטה אפרים** (סימן תרב סכ"ט).

ז. ע"ע במג"א (סק"ח) ובא"ר (סק"י) ובפמ"ג (א"א סק"ח), מש"כ בדברי המהרי"ל.

ח. כדאיתא **בגמרא** (ר"ה יח): דאמר רב חנא בר בינא אמר רבי שמעון חסידא, מאי דכתיב (זכריה ח יט) כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה, קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, אין שלום צום, אמר רב פפא הכי קאמר בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, יש גזרת המלכות צום אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין.

ט. עיין **בש"ע** (סימן תקנ ס"א).

דעת מרן הרב בית יוסף (סעיף ד') שאם קיבל שבת מבעוד יום אפילו תענית צבור אסור לו להשלים, ודעת מרן הרמ"א שבתענית ציבור כגון עשרה בטבת ישלים⁵, ונראה דעת הרב בית יוסף, אף על פי כן קבלנו דעת מרן מור"ם. על כן אני נוהג כשחל עשרה בטבת בערב שבת להתפלל מנחה בטלית ותפילין⁶. כפסק מר"ן שבכל ד' צומות יניח תפילין במנחה, וגם כיון שצריך לומר עננו וקריאת ויחל זה אינו עולה יפה לכוונת עליית עולמות של ערב שבת במנחה⁷.

על כן אני מתפלל במנחה גדולה הרבה קודם הלילה את תפלת תענית מנחה עם ויחל כמו בכל תענית ציבור, ואחר כך אני מכין עצמי לכבוד שבת בטבילה ומרחץ ובשאר דברים, ואחר כך אני מקבל שבת בעוד היום גדול לומר 'הודו' הידוע⁸, ואחר כך 'לכו נרננה'

א. בדין אם אחד שקיבל עליו להתענות בערב שבת, האם צריך להשלים תעניתו, דהיינו אפילו שקבל שבת מבעוד יום שהוא מפלג המנחה צריך להמתין עד צאת הכוכבים, או שאינו צריך להשלים תעניתו ויכול אחר התפלה כבר לאכול.

ונחלקו בזה הראשונים. דעת **הרא"ש** (תענית פ"ב סימן כה) **והטור**, דאם קבל להתענות בע"ש תענית סתם צריך להתענות עד צאת הכוכבים, ולא הוי כמתענה בשבת, וכמו אם קבל תענית סתם בשאר ימי השבוע דדינו הוא עד צאת הכוכבים דוקא, דכל תענית שלא שקעה עליו החמה אינו תענית לכן צריך להשלים עד צאת הכוכבים, ולא מהני במה שהתפלל תפלת ערבית מקודם, ה"ה הכא, ואינו נחשב לאיסור במה שנכנס לשבת כשהוא מעונה, אע"ג דביום השבת גופא אסור להתענות. אבל אם פירש בשעת קבלת התענית שמתענה רק עד שישלימו הצבור תפלתו, אז אין צריך להשלים תעניתו ומותר לו לאכול אחר התפלה. **ובש"ע** (ס"ד) פסק כדבריהם שכתב, אם קבל עליו להתענות בע"ש, צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא שפירש בשעת קבלת התענית עד שישלים הצבור תפלתו.

דעת המהר"ם מרוטנבורג (תשב"ץ קטן סימן א, מובא בטור) **והמרדכי** (עירובין סימן תצד) **והגהות מיימונית** (פ"א מתענית אות ג) שיכול לאכול מיד אחר התפלה קודם שקיעת החמה, שהוא מפרש מתענה ומשלים עד אחר התפלה, דהשלמת תענית בערב שבת סגי עד לאחר תפלת ערבית שמפלג המנחה ואילך, ואפילו אם עוד היום גדול מיקרי שפיר השלמה. **והרמ"א** (שם) פסק כדבריו שכתב, ויש אומרים דלא ישלים, אלא מיד שיוצאים מבית הכנסת יאכל. וכתבו האחרונים מובא במשנ"ב (סק"א) דהאי יש אומרים סבירא ליה דבין בתענית יחיד ובין בתענית ציבור כגון עשרה בטבת שחל בע"ש, לא יתענה רק עד שיצא מבהכ"ל, דאז כבר קבלו שבת בתפלה שמתפללים מפלג המנחה ואילך, ומקרי על ידי זה השלמת התענית מה שמתענה עד אחר קבלת שבת. ומוסיף הרמ"א, לכן בתענית יחיד לא ישלים, וטוב לפרש כן בשעת קבלת התענית, ובתענית צבור ישלים, והכי נהוג (שו"ת מהרי"ל סימן לג וקנז).

וכל זה בתענית יחיד, אמנם בתענית ציבור דעת מרן ה"ב" כמש"כ רבינו שאם קיבל שבת מבעוד יום אפילו תענית צבור אסור לו להשלים, והביאור הוא **דביבא"ה** (ד"ה אם לא) כתב דבתענית ציבור כגון עשרה בטבת שחל בע"ש משמע ב"י (ד"ה ולענין) דמצדד להורות כהפוסקים דס"ל דהאי מתענין ומשלימין דקאמר הגמרא (עירובין מא:): היינו אם ירצה להשלים רשאי, והאי סוגיא קאי שם גם אתענית ציבור כדמוכח שם. ורבינו למד דכוונת ה"ב"י מזה דלא נוקט ה"ב"י כדעת **הרוקח** (סימן לו) **וראב"ה** (סימן תתנח) המובא ב"י דסבירא להו דצריך להשלים, משמע דבתענית ציבור אסור לו להשלים כיון שקיבל שבת כבר מבעוד יום, וכן מדברי **הרמ"א** שכתב שבתענית ציבור חייב להשלים, משמע דה"ב"י למד דאסור לו להשלים.

ב. בענין להניח תפילין במנחה ערב שבת: במשנת חסידים (תוספת שבת פ"א אות א') כתב וז"ל: אעפ"י שהוא ערב שבת לא ימנע מלומר מנחה אף אם הוא סמוך לשקיעת החמה כמו שעושה בשאר ימות השבוע בטלית ותפילין. וכ"כ בנגיד ומצוה במנהגי ערב שבת ע"ש. אמנם **באור צדיקים** למהר"מ פאפיראש (סימן כה סק"ח) כתב וז"ל: קבלתי ממורי [מהר"ב] ז"ל שלא

עטרת החסידות

מספרי רבותינו הקדושים זי"ע

ועתה אל תעצבו (בראשית מה ה)

וימשיכהו חלילה לעבירות לאהבות רעות לנקימה ונטירה ולמחלוקת עם חבריו, ובלמוד התורה לשמה סומכו שלא יפול, ומשמחו בלב שמח ורחב, עד שנהפך ממש ליצר טוב, ואז עוזב מה שבלבו על חבריו על ידי שמחתו, ומהפך אהבות רעות ויראות של מרה שחורה ליראה הפנימיות, ולאהבה אש להבת שלהבת של אור אלהי, ובורא השלום שגורם למעלה יחוד המדות, והרע נעשה כסא לטוב, ובורא שני עולמות עולם הזה ועולם הבא.

נתיב מצותיך' אמונה ד, ד

יפקח באיזה עסק להסיר העצבות

ולפעמים כשמתגבר העצבות, ויפקח באיזה עסק ובדבורים, והוא גם כן יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה.

לקט אמרי פנינים' אות כה

צריכין לבדח עצמו בכל היכולת שלא יתגבר עליו

מרה שחורה

רוב אלו התאוות, באו ממרה שחורה ועצבות וזהמת הנפש, וצריכין לבדח עצמו בכל היכולת שלא יתגבר עליו מרה שחורה, שהוא ממש אלהים אחרים אל זר אל נכר אל אחר. וזהו (שמות ח יב) 'והך את עפר הארץ' יסוד עפר דקליפה, וכיון שהכו כל אלהים אחרים ונפלו, ולכן יולא יכלו החרטומם להוציא (מלה"פ שם יד), כי מכה זאת מבטל כל כח אלהים אחרים והכישוף וכל כח הטומאות. וזהו 'ותהי הכנס באדם ובהמה' (שם), ואחר כך בכללות 'כל עפר [הארץ] היה כניס', ואחר כך 'בכל [ארץ מצרים]', נגד שם ב"ן (מספר) 'בכל' דקדושה. ומכה זאת עקר [את] כח כל אלהים אחרים וכל התאוות רעות וחמימות רעות של יצר הרע. ולזה יויאמרו החרטמים (שם, טו) חסר יו"ד, כי נסתלק מהם כל בחינות יניקתן מן הקדושה, וירדו ונפלו בלתי חיות, והיו כפגרים מתים מבלתי עשות שום דבר לעשות ולדמות לקדושה כקוף בפני אדם, כי נעקר שורשיהם שיונקין מבחינות יו"ד העקרת נקודות ציון כמבואר שם ב'קול ברמה' (דף יג), ועדיין פרעה כפר בעיקר, ולזה 'נולא שמע' אלהים חסר יו"ד.

'היכל הברכה' שמות דף לו.

אש התורה והמצוות מסלק את העצבות

'אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העופרת. כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים' (במדבר לא, כב - כג). בפרשת גיעולי מדין נלמוד לנו דברי מוסר לטהר הנפש מן יצר הרע. 'זהב', יסוד 'אש' גאוה וכעס. 'כסף', יסוד ה'מים' כיסופין רעים תאוות תענוגים. 'נחשת', [יסוד ה] 'רוח' הוללות והתפארות רעים ודברים בטלים ולשון הרע, וכולל בתפארת שלו שלשה. 'ברזל', לב קשה כברזל, לב אכזרי בגבורה רעה. 'ובדיל', יש כיסופים להתענג גופו בתענוגים רעים, ויש שמתאוה בכסף ובהב בתים טובים, לצנח ולהתגדל על כל. 'עפרת', הוא יסוד ה'עפר' עצבות ועצלות, לישן כל הלילה, ואין ביסוד עפר וא"ו של חיים, כי כולו עצבות סיטרא דמותא, ואת כולם יעבור באש ומים של תורה ומצוות, תענוגי אהבת השם יתברך, והבן היטב.

'היכל הברכה' במדבר דף קצח:

היודי בעת הזכרות עונותיו, אבל בשאר התפלה לא ישים לנגד עיניו שום עצבות כלל, אפילו דאגות עבירות שחטא בהם.

'שלחן הטהור' סימן מח, ח - ט

התחזקות בעת שהוא בעצבות ע"י אמונה והתדבקות באותיות התורה והתפילה

צריך לחזק מאוד בעת החשכות ועצבות ומרירות וטימטום הלב והיסורין, להאמין ולזכור ששם אתו עמו השם יתברך, ויחזק בכל עוז לדבק עצמו באותיות תורה ותפלה בכל יכלתו באור אין סוף שבהם, ואז פתאום יבוא אדון להיכלו, ויאיר לך באור מופלא לא יכילהו הרעיון, ותקשר עצמך מאד באהבת ישראל.

'היכל הברכה' בראשית דף קפא.

כשהאדם שרוי בחושך ועצבות אבל יודע שהש"ת אתו אין לו כ"כ צער

כשהאדם הוא בחשך ובהסתרות פנים עצבות ומרה שחורה, אבל בשכלו יודע ששם אתו עמו אלופו של עולם עומד, אין לו כל כך צער, אבל כשהקב"ה מסתיר גם הסתרה ממנו, אזי צערו מר ממות, אעפ"כ יואכזי כתיב (שם), כי אין שום מציאות קטן וגדול, מחשבה קטנה וגדולה, בלתי מציאות השם יתברך והשגחתו, 'והשם צדיק יבחין' (תהלים יא, ה).

'נתיב מצותיך' אמונה ג, טז

עצה היעוצה לשמח ולהרחיב דעתו בכל היכולת

כשמתגבר העצבות וה[צער, או מחשבות פסולות של אהבות רעות, ואין שום דבר קטן וגדול מקרה, ולית אתר פנוי מניה ממש. (תיקו"ו קכ"ב): עצה היעוצה לשמח ולהרחיב דעתו בכל היכולת, והעיקר בדברי תורה, ובלב שמח מקבל הכל באהבה, ואינו מרגיש בכל אלו הבליים, ויראה פלאות, כשיעסוק בדברי תורה, וידבק נפשו ורוחו באותיות התורה, אזי נמתקין הדינין. ובהו סומך יצרו, שלא יפול לשלש קליפות הטמאות,

יזוהר כשעושה תשובה שלא יהיה עם עצבות

'ועתה | אל תעצבו' (בראשית מה ה). 'ועתה' [יש] פסיק, שהוא התשובה, שצריך שלא יהיה בעצבות ובחרון בסיגופים משונים, אלא בנייחא בלב פתוח יבכה ויתמרמר עד דכדוכא. וזהו 'ועתה' שכשתעשה תשובה (בראשית רבה פרשה כא), אזי אני מזהיר לכם 'אל תעצבו', כי העצבות גרוע מכל מדות רעות שבעולם ומכל העבירות.

'היכל הברכה' בראשית דף רנג:

היצה"ר רוצה להתגבר על האדם ע"י שמכניסו לעצבות

ועיקר מכל הדברים, בעת שצריך ליפוש עצמו בתחילה מכל וכל מעסקי עולם הזה, [הוא] לדבק עצמו באור התורה עד שיהיה לו כמו טבע שני, שצריך לזוהר הרבה ממרה שחורה, כי בעת שהיצר הרע רואה שהאיש הצדיק מקדש עצמו הרבה ואי אפשר להפילו, אזי מפילו למרה שחורה, ולכן צריך לראות בכל מיני התפעלות לבטל המרה שחורה.

'היכל הברכה' בראשית דף לב:

בחור שנופל לטימטום הלב ולעצבות ומרה שחורה, לא יסיר ממנו העול

שורש הדברים, בין בימי בחרות, אף בימי זקנה וקדושה, דכבר הוא עייל ונפיק בלא בר (עיין זוהר ח"ב ר"ג:), עיקר בעת הסתלקות החיות לכל אחד לפי בחינתו, לצדיק המבורר בדקות, ולאיש בחור שנופל לטימטום הלב ולעצבות ומרה שחורה, לא יסיר ממנו העול, להתפלל כל מלה ומלה עכ"פ בפירוש המלות, וללמוד תורה ולהבין כל דבר, אף שהוא עליו לעול ולמשא, אבל יזכה אח"כ על ידי זה להתקשר כל אלו הבחינות בנועם וזיו השכינה, וזהו התקשרות מלכות בבינה לאמיתו.

'נתיב מצותיך' אמונה ג, יט

עצבות הנמשך ע"י יראה תתאה

הענין, כי יראה הוא במלכות, 'ומלכותו בכל משלה' (תהלים קג יט), ואיתלבש איזה בחינה ממנה אפילו בקליפות, כמבואר בירושלמי (תענית א, א) אם ישאל לך איה אלהיך, תאמר לו בכרך גדול של רומי רבתיא... ומחמת שמסבב אותה בחינה הרבה קליפות ורע, היראה הזה הוא עצבות ומרה שחורה ודינים וקטנות, ומעורר דינים ושונא ישראל, ורודף אחר הכבוד והשתררות, ולכן אין להמשיך על עצמו יראה כזאת, אלא יראה עילאה בגין דאיהו רב ושליט, עיקרא ושרשא דכל עלמין (הקדמת הזוהר יא:), ויראה כזה ממשך חיים ודביקות ושמחה, ומבטל כל מדות רעות, וגורם ענוה ושפלות רוח דכא ממש, ואוהב כל ישראל.

'היכל הברכה' ויקרא דף קפ:

זהירות מעצבות בעת התפלה

יזוהר מאד להיות בשמחה רבה בעת [ה]תפילה מתחילה ועד סוף, כדי להמשיך לנפשו הארה עצומה לפי ערך נשמתו וקדושתו.

אסור להתפלל בעצבות אלא בשמחה גדולה, כעבד המשרת לפני רבו בשמחה ובחסברות פנים, שאם יהיה עצוב ועצל, אין כח בנפשו לקבל הארה עליונה הנמשכת בו על ידי תפלתו. ואין ראוי להיות עצב וזולת בעת

